

TIÊU MÔ ĐƠN 3: VẼ TRANH, TẬP NẶN VÀ TẠO DÁNG 45 TIẾT (9; 36)

☉ MỤC TIÊU:

I.1. Kiến thức

Nắm được một số kiến thức cơ bản về vẽ tranh, tập nặn và tạo dáng: Những kiến thức chung, một số hình thức bố cục tranh, các thể loại và chất liệu trong hội họa và điêu khắc, nắm được phương pháp vẽ tranh, tập nặn và tạo dáng.

I.2. Kỹ năng

- Thực hiện được các bài vẽ tranh, tập nặn và tạo dáng trong chương trình
- Rèn luyện kỹ năng nhận xét, phân tích tranh, sản phẩm tập nặn và tạo dáng.

I.3 Thái độ

- Có thị hiếu thẩm mỹ đúng đắn, biết cảm thụ cái đẹp.
- Yêu thích vẽ tranh, tập nặn và tạo dáng.

II. GIỚI THIỆU TIÊU MÔ ĐƠN

Thời gian cần thiết để hoàn thành tiêu mô đơn: 45 tiết.

STT	Tên chủ đề	Số tiết	Trang số
1	Những kiến thức chung	3	70
2	Vẽ tranh	22	79
3	Tập nặn và tạo dáng	20	89

III. TÀI LIỆU, THIẾT BỊ ĐỂ THỰC HIỆN TIÊU MÔ ĐƠN

III.1. Tài liệu

- Tài liệu in, băng hình, băng tiếng
- Nguyễn Quốc Toàn, Đàm Luyện, Triệu Khắc Lễ, Nguyễn Hữu Hạnh, Đỗ Thuật, Bạch Ngọc Diệp, Trịnh Đức Minh: Giáo trình, sách giáo khoa, vở bài tập mỹ thuật các lớp 1,2,3,4,5,6,7,8,9 (NXB Giáo dục).
- Triệu Khắc Lễ (chủ biên): Sách Hình họa và Điêu khắc – tập 2, NXB Giáo dục 2001.
- Nguyễn Quốc Toàn: Giáo trình Mỹ thuật –NXB Đại học Sư phạm 2004.
- Tạ Phương Thảo (chủ biên): Kí họa và Bố cục –NXB Giáo dục 1998.
- Tiểu Lâm, Đặng Xuân Cường: Luật xa gần và Giải phẫu tạo hình – NXB Giáo dục 1998.
- Trần Văn Phú: Vài điều cần thiết bố cục trên tranh – Trường Đại học Mỹ thuật TP. HCM 1998
- Chu Quang Trứ, Phạm Thị Chính, Nguyễn Thái Lai: Lược sử Mỹ thuật và Mỹ thuật học – NXB Giáo dục 1998.
- Đặng Bích Ngân (chủ biên): Từ điển thuật ngữ Mỹ thuật phổ thông –NXB Giáo dục 2002.
- Đỗ Văn Khang: Nghệ thuật học – NXB Đại học Quốc gia Hà Nội 2001
- Đàm Luyện: Bố cục – NXB Đại học Sư phạm 2004.
- Nguyễn Quốc Toàn, Phạm Thị Chính, Nguyễn Lăng Bình: Mỹ thuật và phương pháp dạy học mỹ thuật – NXB Giáo dục 2004
- Bud Biggs and Lois Mrshaii – WATERCOLORWORKBOOK – NORTH LIGHT BOOK – Cincinnati, Ohio 1978

III.2. Trang thiết bị:

- Đầu máy, tỉ vi
- Dụng cụ học tập gồm: Giá vẽ, bảng vẽ, màu vẽ, bút vẽ, giá nặn, bảng nặn, đất nặn, các loại dao nặn...

IV. NỘI DUNG

Chủ đề 1: Những kiến thức chung 3 tiết (3; 0)

Hoạt động 1: Tìm hiểu khái niệm vẽ tranh, tập nặn và tạo dáng

☞ Thông tin cho hoạt động 1

Vẽ tranh là dùng hình mảng, đường nét, màu sắc, đậm nhạt... để thể hiện một chủ đề nào đó mà người vẽ cảm xúc. Chẳng hạn bạn có thể vẽ một bức tranh chân dung, một bức tranh về phong cảnh quê hương, về đề tài lễ hội hay sinh hoạt gia đình mà bạn thích.

Theo Từ điển Mĩ thuật phổ thông: *“Hội họa là nghệ thuật vẽ dùng màu sắc, hình mảng, đường nét để diễn đạt cảm xúc của người vẽ trước vẻ đẹp của con người, thiên nhiên, xã hội. Hội họa là một ngành của nghệ thuật tạo hình”*

Không gian 3 chiều trong tranh là không gian ảo trên mặt phẳng 2 chiều.

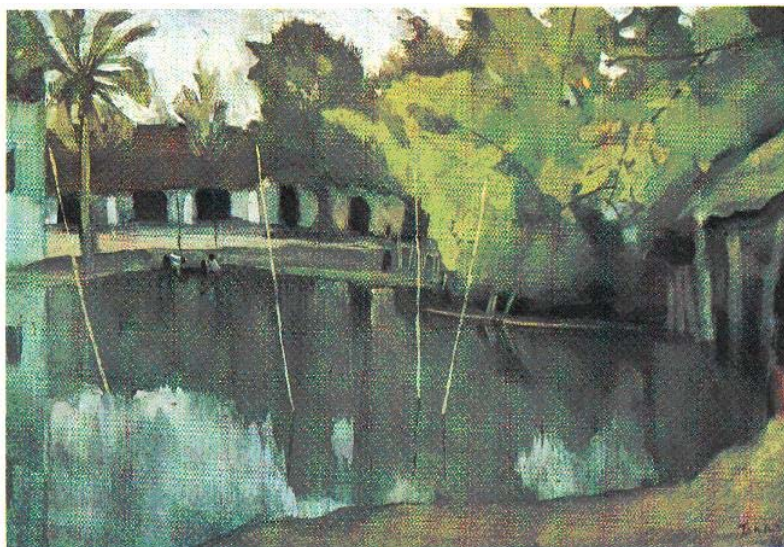
Vậy hội họa và vẽ tranh có gì khác nhau? có gì giống nhau? – Chúng ta có thể hiểu một cách đơn giản rằng: Hội họa là vẽ tranh có nghệ thuật. Như vậy cũng là hoạt động vẽ tranh, nhưng nếu vẽ tranh mà không theo những tiêu chí của nghệ thuật tạo hình thì chưa thể gọi là hội họa.

Cũng theo Từ điển Mĩ thuật phổ thông: *“Điêu khắc là nghệ thuật thực hiện những tác phẩm có không gian ba chiều (tượng tròn) hoặc hai chiều (chạm khắc, chạm nổi) bằng cách gọt, đục, gò, đắp, gắn...những khối vật liệu rắn chắc như gỗ, đá, kim loại... Điêu khắc là một ngành của nghệ thuật tạo hình”*

Không gian 3 chiều của điêu khắc là không gian thực, người ta có thể thưởng thức tác phẩm điêu khắc (tượng tròn) từ mọi phía.

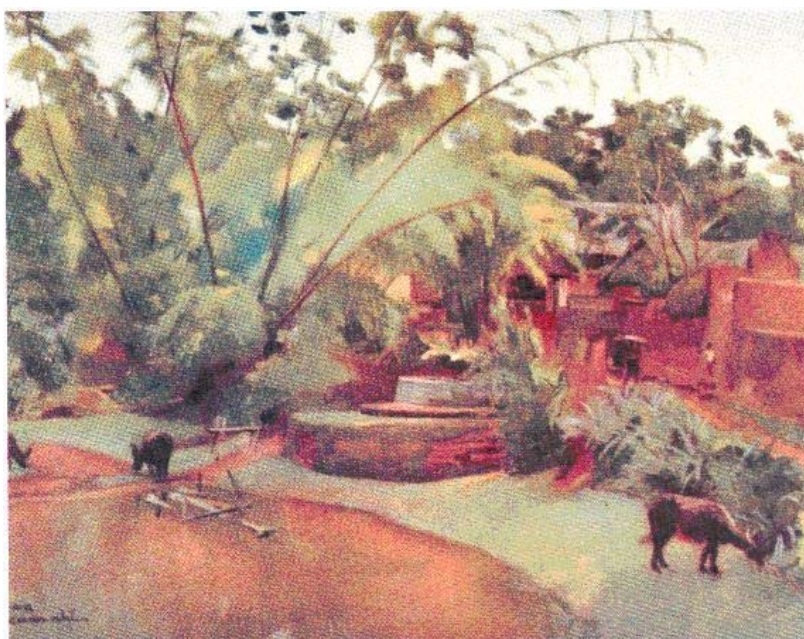
Theo Tiến sĩ Nguyễn Quốc Toàn: *“Nặn là một loại hình của mĩ thuật, là nghệ thuật tạo ra các tác phẩm có hình khối bằng nhiều chất liệu khác nhau. Đối với học sinh tiểu học phân môn này gọi là tập nặn (có trình độ cao hơn gọi là điêu khắc), bởi các em tập làm quen với hình khối đơn giản bằng đất sét, đất nặn có màu tạo nên các dáng hình sinh động. Vì thế tên phân môn gọi là: Tập nặn và tạo dáng”.*

Trong tiểu mô đun này, các bạn sẽ tìm hiểu về phương pháp vẽ tranh, tập nặn và tạo dáng theo những tiêu chí của nghệ thuật tạo hình.

22

Bờ ao – Tranh màu bột của Phan Thị Hà

23

Bờ giếng – Tranh sơn dầu của Lương Xuân Nhị

24

Tát nước đồng chiêm – Tranh sơn mài của Trần Văn Cẩn

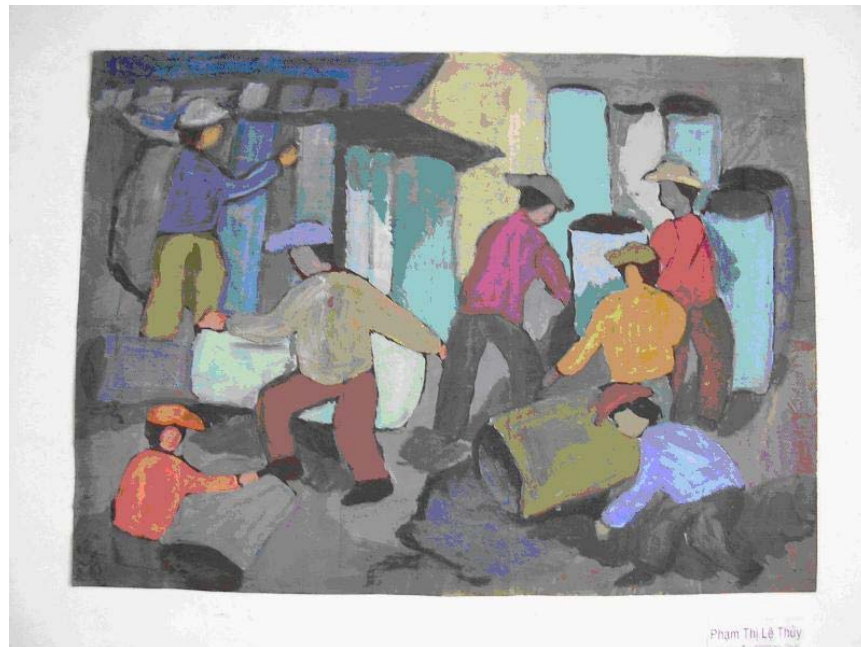
25

Hà Nội đêm giải phóng – Tranh màu bột của Lê Thanh Đức

26

Sản phẩm tập nặn và tạo dáng của sinh viên trường CĐSPMG TW3

27

Bài vẽ của SV năm thứ 1- Khoa SPMT- Trường CĐSP MG TW 3

28

Nữ du kích miền Nam – tượng thạch cao của Nguyễn Văn Lý

29

Phù điêu: Tiên nữ dâng hương

Nhiệm vụ

Nhiệm vụ 1: Tìm hiểu khái niệm vẽ tranh, tập nặn và tạo dáng.

Đọc thông tin, xem hình minh họa (trang 71, 72, 73, 74, 83, 84, 91, 92, 93, 94, 95) để tìm hiểu khái niệm vẽ tranh, tập nặn và tạo dáng,

Nhiệm vụ 2: Thảo luận (nhóm hoặc tập thể lớp) để tìm hiểu sâu hơn về khái niệm vẽ tranh, tập nặn và tạo dáng.

Các bạn hãy thảo luận và trả lời các câu hỏi sau:

- Bạn hiểu thế nào là vẽ tranh? thế nào là tập nặn và thế nào là tạo dáng?
- Bạn hãy phân biệt các thuật ngữ: “điêu khắc”, “tập nặn” và “tạo dáng”
- Theo bạn, có gì giống nhau và khác nhau giữa một bức tranh và một tác phẩm hội họa?

Hoạt động 2: Tìm hiểu về ngôn ngữ của hội họa và điêu khắc

Thông tin cho hoạt động 2

Theo Từ điển Tiếng Việt: “Ngôn ngữ nghệ thuật là phương tiện truyền tải nội dung của tác phẩm”.

Từ điển thuật ngữ Mỹ thuật phổ thông viết: “Ngôn ngữ là một hệ thống tín hiệu đặc biệt gồm những dấu hiệu và ký hiệu được sử dụng với mục đích trao đổi hoặc truyền đạt thông tin. Trong nghệ thuật mỗi chuyên ngành đều có ngôn ngữ riêng để biểu đạt loại hình nghệ thuật của mình. Đối với nghệ thuật tạo hình, tất cả những gì tạo nên tác phẩm và biểu đạt nên vẻ đẹp hay xấu trong tác phẩm hội họa, điêu khắc, đồ họa, trang trí... được gọi là ngôn ngữ của nghệ thuật tạo hình”

Theo định nghĩa trên thì ngôn ngữ của hội họa chính là: bố cục, hình mảng, đường nét, màu sắc, đậm nhạt, bút pháp, chất liệu... ngôn ngữ của điêu khắc là hình khối và chất liệu... Như vậy để vẽ một bức tranh bạn phải dùng ngôn ngữ hội họa, để thể hiện một sản phẩm tập nặn và tạo dáng bạn phải dùng ngôn ngữ của điêu khắc.

Bạn có thể tìm hiểu thông tin này trong sách Lược sử Mỹ thuật và Mỹ thuật học (từ trang 373 đến trang 391)

Khi xem một tác phẩm hội họa hay tác phẩm điêu khắc, bạn hiểu được nội dung của các tác phẩm ấy nói về điều gì, có nghĩa là bạn đã đọc được ngôn ngữ của hội họa và điêu khắc

Nhiệm vụ

Nhiệm vụ 1: Đọc thông tin, xem phiên bản để tìm hiểu về ngôn ngữ của hội họa và điêu khắc.

Bạn hãy quan sát tranh “Hà Nội đêm giải phóng” của Lê Thanh Đức (trang 72) và tượng “Nữ du kích miền Nam” của Nguyễn Văn Lý (trang 74) rồi trả lời các câu hỏi sau:

- Nội dung của tranh và tượng nói về điều gì?
- Những yếu tố nào đã giúp bạn hiểu được nội dung của hai tác phẩm trên?
- Bạn cũng có thể tra cứu thêm vốn hiểu biết của mình về ngôn ngữ hội họa và điêu khắc bằng cách đến xem trực tiếp các tác phẩm được trưng bày ở Bảo tàng Mỹ thuật, xem các triển lãm mỹ thuật hay các phiên bản tranh, tượng in trên sách báo để tìm hiểu ngôn ngữ hội họa và điêu khắc đã thể hiện nội dung tác phẩm như thế nào?

Nhiệm vụ 2: Thảo luận trong nhóm để hiểu thêm về ngôn ngữ của hội họa và điêu khắc.

Cả nhóm cùng tìm hiểu về các tác phẩm hội họa và điêu khắc mà các bạn tâm đắc. Bạn hãy chỉ rõ các yếu tố tạo hình nào (hình mảng, đường nét, màu sắc, đậm nhạt trong hội họa, hình khối, chất liệu trong điêu khắc) đã giúp bạn cảm nhận được nội dung của tác phẩm mà bạn tìm hiểu?

Đánh giá hoạt động 2

Bằng cảm nhận của mình bạn hãy giới thiệu tác phẩm hội họa “Hà Nội đêm giải phóng” của Lê Thanh Đức (trang 72) và tác phẩm điêu khắc “Nữ du kích miền Nam” của Nguyễn Văn Lý (trang 74)

Hoạt động 3: Tìm hiểu vai trò của vẽ tranh, tập nặn và tạo dáng

Thông tin cho hoạt động 3

- Vẽ tranh là dùng hình mảng, đường nét, màu sắc, đậm nhạt... để thể hiện một chủ đề nào đó mà người vẽ cảm xúc. Vẽ tranh đúng phương pháp sẽ giúp các bạn rèn luyện

về nghệ thuật sắp xếp bố cục, vẽ hình, vẽ màu, vẽ nét, điều chỉnh các độ đậm nhạt, trong quan màu sắc trong tranh sao cho hài hoà, thuận mắt theo những tiêu chí của nghệ thuật tạo hình. Từ đó các kỹ năng thực hành của bạn sẽ thành thạo hơn, khả năng cảm nhận về đẹp trong tác phẩm hội họa sẽ tinh tế hơn.

- Tập nặn và tạo dáng là bước đầu làm quen với nghệ thuật điêu khắc, dùng hình khối để tạo nên những dáng hình đơn giản nhưng sinh động, thuận mắt, ưa nhìn, hoạt động này cũng giúp bạn bước đầu cảm nhận về đẹp của hình khối trong điêu khắc và biết cách thể hiện những ý tưởng của mình bằng hình khối đơn giản.

- Tóm lại hoạt động vẽ tranh, tập nặn và tạo dáng là bước đầu làm quen với việc sáng tạo trong lĩnh vực nghệ thuật tạo hình, thông qua đó bạn sẽ được rèn luyện thị khả năng cảm thụ cái đẹp.

Nhiệm vụ

Nhiệm vụ 1: Tìm hiểu vai trò của vẽ tranh, tập nặn và tạo dáng.

Đọc thông tin và trả lời câu hỏi:

- Bạn đã hiểu được điều gì thông qua việc tìm hiểu hoạt động vẽ tranh, tập nặn và tạo dáng?
- Theo bạn, hoạt động vẽ tranh, tập nặn và tạo dáng sẽ giúp bạn rèn luyện kỹ năng gì?
- Hoạt động vẽ tranh, tập nặn và tạo dáng sẽ giúp ích gì cho bạn trong công tác và trong cuộc sống?

Đánh giá hoạt động 3:

Nếu không tìm hiểu hoạt động vẽ tranh, tập nặn tạo dáng tự thì bạn sẽ gặp khó khăn gì trong công tác và trong cuộc sống?

Hoạt động 4 : Tìm hiểu các chất liệu, thể loại trong hội họa và điêu khắc.

Thông tin cho hoạt động 4

Chất liệu là cái dùng làm vật liệu để tạo nên tác phẩm nghệ thuật.

Chất liệu trong Hội họa gồm: Sơn dầu, sơn mài, màu nước, màu bột, lụa, mực nho, chì, than vẽ, acrylic, tempera...

Người ta có thể chia thể loại của hội họa theo chất liệu như: tranh sơn dầu, tranh sơn mài, tranh lụa, tranh màu bột, tranh màu nước... hoặc chia theo nội dung như tranh phong cảnh, tranh chân dung, tranh tĩnh vật, tranh lịch sử, tranh cổ động...

Điêu khắc gồm các thể loại: Tượng tròn và phù điêu.

Tượng tròn là nghệ thuật tạo hình bằng cách phối hợp các mảng, khối trong không gian ba chiều để xây dựng tác phẩm, khi thường thức tác phẩm tượng tròn người ta phải đi quanh bốn mặt, và mặt nào của tác phẩm cũng được thể hiện một phương diện của cái đẹp tổng thể (xem hình 28, trang 74)

Tượng tròn còn được chia ra nhiều loại như: Tượng đài, tượng trang trí, tượng thờ...

Phù điêu: theo Từ điển Mỹ thuật phổ thông “*phù điêu, chạm khắc, chạm nổi có nhiều nét giống nhau, vì vậy đôi lúc người ta dùng lẫn lộn ba thuật ngữ này với cùng một nghĩa nhằm chỉ các hình khối, đường nét chìm nổi trên một mặt phẳng. Trong ngành điêu khắc từ phù điêu được dùng để chỉ những hình khối, đường nét đắp lên một mặt phẳng sẵn có; còn chạm khắc và chạm nổi thì ngược lại: trên một mặt phẳng người ta khắc và đục sâu xuống để tạo ra những mảng, khối, đường nét, chìm nổi, nông, sâu khác nhau. Khi xem phù điêu, chạm khắc, chạm nổi ta nên đặt đúng đường tâm mắt như xem tranh.*” (hình 29 trang 74)

Chất liệu trong điêu khắc gồm: Gỗ, xi măng, đá, thạch cao, đất sét, đồng, nhôm, composite và các chất liệu khác như cát, băng ...

- Sách Từ điển Thuật ngữ Mĩ thuật Phổ thông (các trang 40, từ 127 đến 143) có những thông tin về chất liệu.
- Sách Lược sử Mĩ thuật và Mĩ thuật học sẽ cung cấp cho bạn những thông tin về chất liệu hội họa và điêu khắc (các trang 120, 121, 122, từ trang 413 đến trang 434).
- Khi đến Bảo tàng mĩ thuật hay các triển lãm mĩ thuật, bạn sẽ được xem và tìm hiểu nhiều tác phẩm hội họa và điêu khắc tiêu biểu thể hiện bằng những chất liệu khác nhau. Mỗi chất liệu có một vẻ đẹp riêng, bạn hãy so sánh để nhận ra vẻ đẹp của mỗi chất liệu

Nhiệm vụ

Nhiệm vụ 1: Tìm hiểu về chất liệu và các thể loại của hội họa và điêu Khắc

Đọc thông tin, xem các phiên bản tranh, tượng trong tài liệu để tìm hiểu về chất liệu và các thể loại của hội họa và điêu khắc.

Nhiệm vụ 2: Thảo luận về chất liệu và thể loại của hội họa và điêu khắc (theo nhóm 3 - 5 người)

Bằng hiểu biết của mình, bạn hãy kể tên những tác phẩm hội họa và điêu khắc mà bạn thích, tác phẩm ấy thuộc thể loại nào? làm bằng chất liệu gì? vì sao bạn thích?, các bạn hãy quan sát kỹ để nhận ra vẻ đẹp riêng của mỗi chất liệu

Thảo luận nhóm, lập bảng liệt kê phân loại một số tranh, tượng theo nội dung và theo chất liệu theo mẫu dưới đây:

Theo nội dung

Thể loại tranh	Tĩnh vật	Phong cảnh	Lịch sử	Chân dung	Cổ động
Tên tác phẩm	1	1	1	1	1
hội họa	2	2	2	2	2
	3	3	3	3	3

Theo chất liệu (hội họa)

Thể loại tranh	Sơn dầu	Sơn mài	Lụa	Màu bột	Màu nước
Tên tác phẩm	1	1	1	1	1
Hội họa	2	2	2	2	2
	3	3	3	3	3

Theo chất liệu (điêu khắc).

Chất liệu	Đá	Gỗ	Thạch cao	Xi măng	Đồng
Tên tác phẩm	1	1	1	1	1
điêu khắc	2	2	2	2	2
	3	3	3	3	3

Theo nội dung

Nội dung	Tượng đài	Tượng thờ	Tượng trang trí
Tên tác phẩm	1	1	1
điêu khắc (tượng tròn)	2	2	2

	3	3	3
--	---	---	---

Đánh giá hoạt động 4

Bạn hãy kể tên ba tác phẩm cho mỗi chất liệu mà bạn biết, các tác phẩm ấy thuộc thể loại nào?

Thông tin phản hồi cho các hoạt động

Thông tin phản hồi cho hoạt động 2:

“Hà nội đêm giải phóng” tranh màu bột của Lê Thanh Đức, kích thước 50cmx79cm, sáng tác vào năm 1954. Thể hiện không khí tung bừng náo nhiệt của nhân dân thủ đô Hà Nội đón mừng ngày giải phóng. Bức tranh thể hiện thời gian là ban đêm, không gian là đường phố thủ đô Hà Nội. Chính cái không khí ban đêm rực rỡ cờ, hoa và ánh sáng, đường phố đông vui náo nhiệt đã giúp ta cảm nhận được nội dung của tác phẩm. Ban đêm là thời gian để nghỉ ngơi, thư giãn sau một ngày làm việc. Nhưng trước một sự kiện vĩ đại, một niềm vui quá lớn lao của dân tộc, mọi người đã đổ ra đường để đón mừng chiến thắng. Mảng chính của bức tranh thể hiện hình tượng các tầng lớp nhân dân đón mừng anh bộ đội Cụ Hồ về giải phóng thủ đô trong niềm vui khôn tả, ai cũng tay bắt mặt mừng như gặp được người thân. Mảng phụ của tranh là cả một rừng cờ ngập tràn ánh sáng và không khí tung bừng như một lễ hội. Bức tranh thể hiện không gian theo phối cảnh xa gần, bố cục chặt chẽ, màu sắc tươi vui rực rỡ đã thể hiện trọn vẹn niềm vui của Hà Nội đêm giải phóng.

“Nữ du kích miền Nam” tượng thạch cao của Nguyễn Văn Lý sáng tác năm 1958 thể hiện hình tượng nữ du kích miền Nam trong tư thế chiến đấu, trang phục giản dị gọn gàng, súng chắc tay trong tư thế trườn mình về phía trước, mắt vẫn không rời mục tiêu đã giúp ta cảm nhận được sự gian khổ, lòng dũng cảm, ý chí kiên cường và quyết tâm đánh giặc giải phóng quê hương của đồng bào Nam bộ. Hình tượng mà tác giả xây dựng không phải là một anh chiến sĩ quân chủ lực mà lại là một nữ du kích, chính hình tượng người nữ du kích trong tư thế chiến đấu đã cho chúng ta hiểu sức mạnh của chiến tranh nhân dân, sức mạnh của ý chí toàn dân đánh giặc. Với bố cục vững vàng, những đường lượn đẹp trong tạo hình, sự mềm mại của nếp trang phục khiến ta cảm nhận được nét đẹp và sự nhanh nhẹn, thành thạo trong tác chiến của nữ du kích miền Nam.

Thông tin phản hồi cho hoạt động 3:

Nếu không tìm hiểu hoạt động vẽ tranh, tập nặn và tạo dáng bạn đã tự đánh mất cơ hội nâng cao năng lực cảm thụ cái đẹp trong các tác phẩm hội họa và điêu khắc, làm nghèo nàn đời sống tinh thần của mình. Bạn sẽ lúng túng trong công tác và trong cuộc sống khi phải thực hiện các công việc liên quan đến kiến thức, kỹ năng vẽ tranh, tập nặn và tạo dáng.

Thông tin phản hồi cho hoạt động 4

Kể đúng tên ba tác phẩm cho mỗi chất liệu và nói được các tác phẩm ấy thuộc thể loại nào.

VI. 2. Chủ đề 2: Vẽ tranh – 22 tiết (3; 19)

Hoạt động 1: Tìm hiểu phương pháp vẽ tranh

Thông tin cho hoạt động 1